

УДК 339:336.1

I. K. Чукаєва,

d. e. n., st. n. s., головний науковий співробітник відділу розвитку виробничої інфраструктури
Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ

РЕГІОНАЛЬНА СКЛАДОВА ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

I. K. Chukaeva,

d. e. n., st.n.s., a main research worker of department of production infrastructure
of Public institution is «Institute of economy and prognostication of NAN of Ukraine», m. Kyiv

REGIONAL CONSTITUENT OF PRODUCTION INFRASTRUCTURE

В статті досліджено регіональні аспекти функціонування виробничої інфраструктури, а також розглядаються проблеми її розвитку в сучасній економіці України. Показано, що формування ефективної виробничої інфраструктури є одним з чинників підвищення темпів соціально-економічного розвитку регіонів України.

In the article investigational regional aspects of functioning of production infrastructure, and also the problems of its development are examined in the modern economy of Ukraine. It is rotined that forming of effective production infrastructure is one of factors of increase of rates of socio-economic development of regions of Ukraine.

Ключові слова: виробнича інфраструктура, регіони, регіональна політика, модернізація, соціально-економічний розвиток.

Keywords: production infrastructure, regions, regional policy, modernization, socio-economic development.

Вступ. В даний час в Україні виникла гостра потреба у прискоренні вирішення проблем розвитку виробничої інфраструктури. Формування адекватної ринку виробничої інфраструктури є однією з необхідних умов перетворень економічних відносин в країні.

В період переходу до ринкової економіки має місце істотне падіння виробництва, яке призвело до того, що потреби у розвитку інфраструктури майже не виникали.

Тому напрями вирішення вищезазначених проблем визначаються з одного боку тим станом, в якому зараз знаходяться основні галузі виробничої інфраструктури, а з іншого боку, потребами в послугах цих галузей, які впливають з тенденцій розвитку країни в цілому, її окремих галузей і регіонів.

В числі вчених, які зробили істотний внесок у розвиток ідей розвитку інфраструктури можна назвати Котілко В.В., Голікова Н.Ф., Грищенко А.А., Пашенко Ю.С., Васіна В.А., Джаббарова Р.Т., Серова Є.В., Кондратьєва В. Б. та ін [1-8] .

Незважаючи на велику кількість робіт, які присвячені виробничій інфраструктурі, існує потреба в науковій розробці комплексу методологічних, теоретичних і практичних проблем її функціонування на регіональному рівні.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження регіональної складової виробничої інфраструктури та оцінка чинників, які впливають на процес її модернізації в сучасних економічних умовах України.

Виклад основного матеріалу. За оцінками провідних економістів, в сучасних умовах інфраструктурний сектор економіки виробляє 10 % доданої вартості і на його частку припадає 9% зайнятих. Його особливістю є капіталомісткість виробництва. У таких інфраструктурних галузях, як енергетика і транспорт зосереджено більше 1/3 основних фондів, що вимагає значних підтримуючих інвестицій. При цьому в електроенергетиці та на транспорті низька норма прибутку стримує приплив інвестицій. Водночас телекомунікації і зв'язок - одна з найбільш швидкозростаючих галузей. Її інтенсивний розвиток (більше 20% на рік) спирається на високу норму прибутку і динамічне зростання інвестицій.

Зростаюча роль виробничої інфраструктури в сучасній економіці вимагає підвищення ефективності функціонування її галузей. Впровадження досягнень науково-технічного прогресу, використання інформації та розвиток якісного складу виробництва викликають необхідність вдосконалення підрозділів виробничої інфраструктури, від рівня розвитку якої залежать темпи соціально-економічного зростання і підвищення ефективності національного виробництва.

Сучасний техніко-економічний стан галузей виробничої інфраструктури на Україні, розбалансованість потенціалів виробничої інфраструктури та суміжних з нею секторів економіки призводять до значних економічних втрат.

Нездатність України модернізувати об'єкти інфраструктурного комплексу знижують ефективність функціонування національної економіки. За деякими розрахунками, навіть у США прямі та опосередковані втрати економіки внаслідок зростання інфраструктурних витрат зросли з 8,6 % ВВП в 2003 році до 10% в 2008 році [9] .

В числі факторів, що стримують розвиток виробничої інфраструктури, присутні як фактори загальносистемного характеру, так і фактори, що впливають зі стану розвитку окремих галузей інфраструктури та розвитку конкретних регіонів:

1. Слабка взаємопов'язаність напрямів оновлення окремих інфраструктурних галузей між собою, а також із загальними тенденціями розвитку економіки. Кожна галузь інфраструктури визначає можливості своєї модернізації, орієнтуючись на власну траєкторію і в ряді випадків в недостатній мірі пов'язує їх з можливостями модернізації інших галузей, у зв'язку з чим виникає нескоординованість у строках та обсягах отримання результатів вирішення завдань різних галузей інфраструктури. Це, в свою чергу, призводить до розриву з потребами розвитку економіки окремих регіонів. Відсутність комплексного і системного підходу до проблем модернізації виробничої інфраструктури на міжгалузевій і міжрегіональній основі веде до виникнення диспропорцій у розвитку її окремих складових.

2. Відсутня методологічна та методична єдність у вирішенні проблем модернізації виробничої інфраструктури. Навіть понятійний апарат в цій області не нормований, в результаті чого елементи інфраструктури в галузевому і технологічному розрізах часто трактуються неоднозначно. Більш того, в даний час немає необхідної і достатньої статистичної інформації для повноцінної оцінки таких взаємозв'язків. В даний час комплексний стан інфраструктури оцінюється в більшій мірі якісно, а кількісні характеристики наводяться тільки в прив'язці до конкретних її галузей і видів послуг.

3. Відсутні чіткі орієнтири для розвитку виробничої інфраструктури як системи при її модернізації. Не визначені реальні потреби в інфраструктурному забезпеченні економіки і траєкторія їх розвитку у відповідності з динамікою завдань, що стоять перед виробничим сектором в цілому. Це в кінцевому рахунку призводить до того, що ряд інфраструктурних галузей не забезпечує випереджального темпу росту порівняно з темпами розвитку галузей економіки, що має істотний вплив на зниження конкурентоспроможності товаровиробників і знижує можливості інтеграції національної економіки у світову економічну систему.

4. Не ведеться цілеспрямований відбір найбільш перспективних проектів з модернізації виробничої інфраструктури, заснованих на сучасних досягненнях техніки і технології. Рішення ж проблем з модернізації інфраструктури, навіть в рамках окремих галузей, а тим більше проблем комплексного характеру, що повністю відповідають світовому рівню, швидше декларуються, ніж реалізуються.

5. Рішення задач по модернізації виробничої інфраструктури суттєво обмежується недостатніми можливостями ефективного та якісного забезпечення матеріально-технічними і трудовими ресурсами ряду заходів, пов'язаних з модернізацією.

6. Відсутні єдині організаційно-економічні та інституційні рішення в області комплексного регулювання процесу модернізаційного розвитку інфраструктури як єдиного цілого.

7. Рішення задач по модернізації галузей виробничої інфраструктури, незважаючи на існуючу спільність їх економічної природи, не підкріплене виробленням раціональних економічних механізмів їх реалізації. Особливо гостро це відчувається при виборі механізмів фінансування інфраструктурних проектів і, зокрема, механізмів державно-приватного партнерства.

8. Законодавство в області розвитку виробничої інфраструктури носить фрагментарний характер і практично не утворює систему. Існуючі нормативні та організаційні документи в цій області переважно пов'язані з регулюванням окремих аспектів розвитку галузей, які відносяться до виробничої інфраструктури. Що ж стосується регулювання розвитку окремих галузей інфраструктури в процесі поточної діяльності міністерств і відомств, то воно здійснюється відповідно до функціональних обов'язків, які визначені в положеннях про відповідні організації, які не розглядають галузь в якості системного елемента у виробничій інфраструктурі.

Аналітичні оцінки сучасного стану окремих галузей інфраструктури виконувалися різними фахівцями при підготовці та реалізації цільових програм розвитку окремих галузей виробничої інфраструктури. Проте характерною особливістю цих оцінок є той факт, що вони не скоординовані в міжгалузевому плані і надзвичайно слабо пов'язані з тенденціями розвитку регіонів. Ця обставина може істотно знизити результативність заходів щодо розвитку виробничої інфраструктури, так як вирішення інфраструктурних завдань без тісної ув'язки з регіональним розвитком, по суті, переводить їх з числа інфраструктурних в автономні завдання розвитку галузей, що відносяться до інфраструктурних.

У процесі модернізації економіки зазнають якісних змін всі підсистеми регіональної виробничої інфраструктури та їх складові елементи, що позитивно позначається на послугах, які надаються, а значить - і на ринковій життєдіяльності суб'єктів регіональної економіки. Важливо відзначити, що у зв'язку з наявністю істотних відмінностей у стані соціально-економічного розвитку окремих регіонів, а також рівнях розвитку їх інфраструктур, вирішення проблем розвитку інфраструктурних галузей має бути досить ретельно скоординовано із загальною політикою міжрегіонального розвитку і тенденціями розвитку конкретних регіонів, які в даний час представляють собою дуже різноманітну картину.

Розвиток виробничої інфраструктури є комплексною міжгалузевою та міжрегіональною проблемою, вирішення якої можливе тільки при тісному взаємозв'язку перспектив розвитку всіх регіонів країни з вирішенням завдань розвитку окремих інфраструктурних галузей, причому рішення задач у кожній з галузей має бути достатньо чітко скоординовано з іншими галузями. Так як потреби в послугах інфраструктурних галузей є нічим іншим, як інтегральною потребою окремих виробництв і територіальних агломерацій, до яких відносяться ці виробництва, то формування цих потреб відбувається на регіональному рівні, а, отже, проблема розвитку виробничої інфраструктури в значній мірі повинна бути віднесена до числа регіональних проблем.

Положення про те, що інфраструктурні проблеми є більшою мірою регіональними, ніж галузевими, ставить галузевий та регіональний аспекти вирішення проблеми усунення інфраструктурних обмежень довгострокового економічного зростання, принаймні, на один рівень. Це, в свою чергу, говорить про те, що регіональна політика нашої держави повинна істотно впливати на вирішення інфраструктурних проблем.

З точки зору регіонального розвитку, в інтересах країни в цілому доцільною представляється регіональна політика, основна ідея якої полягає не тільки в «регіонах зростання», а й в «галузях зростання». І до числа таких галузей, безумовно, можна віднести інфраструктурні галузі, які представляють собою сектори економіки, що безпосередньо зачіпають всі без винятку території, незалежно від їх галузевої спеціалізації.

Базовими принципами у розвитку регіональної виробничої інфраструктури повинні бути такі:

- використання методів індикативного планування ключових параметрів розвитку виробничої інфраструктури регіону;

- пріоритетні регіональні цілі та орієнтири встановлюються після всебічного наукового дослідження;

- реалізація економічної політики регіону здійснюється з використанням системи ринкових інструментів і стимулів, при мінімальній прямій участі державного бюджету у фінансуванні проектів розвитку виробничої інфраструктури.

Висновки.

Таким чином, можна зробити висновки, що найважливішою умовою переходу української економіки до сталого розвитку представляється досягнення оптимальних рівнів інфраструктурної забезпеченості регіонів. Основні передумови для цього - потенційні можливості регіональної виробничої інфраструктури щодо забезпечення ефективного відтворювального процесу та підтримання міжрайонної рівноваги, а також недостатній рівень розвитку інфраструктурного комплексу багатьох регіонів.

Формування інфраструктурних умов регіонального розвитку має входити в число пріоритетних напрямів державної економічної політики, що реалізуються в ув'язці із забезпеченням ресурсних можливостей територій.

Література.

1. Васина В.А. Исследование взаимосвязей региональной производственной инфраструктуры /В.А. Васина// Проблемы функционирования и развития инфраструктуры народного хозяйства: Сб./Отв. ред. В.Н.Лившиц - М.:ВНИИСИ, 1986. - 137 с.
2. Джаббаров Р.Т. О некоторых особенностях производственной инфраструктуры региона и принципах ее планирования и моделирования / Р.Т. Джаббаров // Проблемы функционирования и развития инфраструктуры народного хозяйства: Сб./Отв. ред. В.Н.Лившиц - М.:ВНИИСИ, 1982. - 141 с.
3. Котилко В.В. Современное состояние и проблемы комплексного территориального планирования производственной инфраструктуры/ В.В. Котилко // Проблемы развития производственной инфраструктуры: Сб. докл. Первого Всесоюзного семинара. – М.: 1981. – С.214-217.
4. Серова Е.В. Некоторые методические вопросы планирования региональной инфраструктуры /Е.В. Серова// Проблемы развития производственной инфраструктуры: Сб. докл. Первого Всесоюзного семинара. – М.: 1981. – С.211-214.
5. Пашенко Ю.С. Транспортна забезпеченість економічних районів України /Ю.С. Пашенко, Л.Ю. Потапенко, О.І. Остак. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 150 с.
6. Голиков Н.Ф. География инфраструктуры/ Н.Ф. Голиков. – К.: Вища школа, 1984. – 136 с.
7. Грищенко А.А. Ринкова інфраструктура : сутність, функції, будова/ А. Грищенко, В. Соболев // Економіка України. – 1998. - №4. – С. 35–44.
8. Кондратьев В.Б. Инфраструктура и экономический рост/ В. Кондратьев //Мировая экономика и международные отношения. – 2011.- №11. – С.18-21.
9. Lind Michael. The right way to invest in infrastructure/ Michael Lind [Электронный ресурс]// McKinsey Quarterly, September 2009. – Режим доступу: http://www.mckinsey.com/insights/public_sector/the_right_way_to_invest_in_infrastructure

Referencer.

1. Vasina, V.A. (1986), “ Research of intercommunications of regional production infrastructure ”, *Zbirka Problemy funkcionirovanija i razvitija infrastruktury narodnogo hozjajstva*, VNIISI, Moscow, Russia, p.137.
2. Dzhabbarov, R.T. (1982), “About some features of production infrastructure of region and principles of its planning and design”, *Zbirka Problemy funkcionirovanija i razvitija infrastruktury narodnogo hozjajstva* Moscow, Russia, p.141.
3. Kotilko, V.V. (1981), “Modern state and problems of the complex territorial planning of production infrastructure”, *Zbirka dopovidej Pervogo Vsesojuznogo seminar* [First All-union seminar], Problemy razvitija proizvodstvennoj infrastruktury [Problems of development of production infrastructure], Moscow, Russia, pp.214-217.
4. Serova, E.V. (1981), “Some methodical questions of planning of regional infrastructure”, *Zbirka dopovidej Pervogo Vsesojuznogo seminar* [First All-union seminar], Problemy razvitija proizvodstvennoj infrastruktury [Problems of development of production infrastructure], Moscow, Russia, pp.211-214.
5. Paschenko, Yu.Ye. Potapenko, L.Yu. and Shestak O.I. (2002), *Transportna zabezpechenist' ekonomichnykh rajoniv Ukrainy* [Transport material well-being of economic districts of Ukraine], RVPS Ukraine NAN Ukraine, Kyiv, Ukraine.
6. Holykov, N.F. (1984), *Heohrafija ynfrastruktury* [Geography of infrastructure] Vyscha shkola, Kyiv, Ukraine.
7. Hryshenko, A. (1998), “Rynkova infrastruktura: sutnist, funktsii, budova”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 4, pp. 35–44.

8. Kondrat'ev, V. (2011), "Infrastruktura i ekonomicheskij rost", *Mirovaja ekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija*, vol. 11, pp.18-21.

9. Lind, M. (2009), *The right way to invest in infrastructure*, McKinsey Quarterly, available at: http://www.mckinsey.com/insights/public_sector/the_right_way_to_invest_in_infrastructure (Accessed 20 may 2014).

Стаття надійшла до редакції 27.05.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"